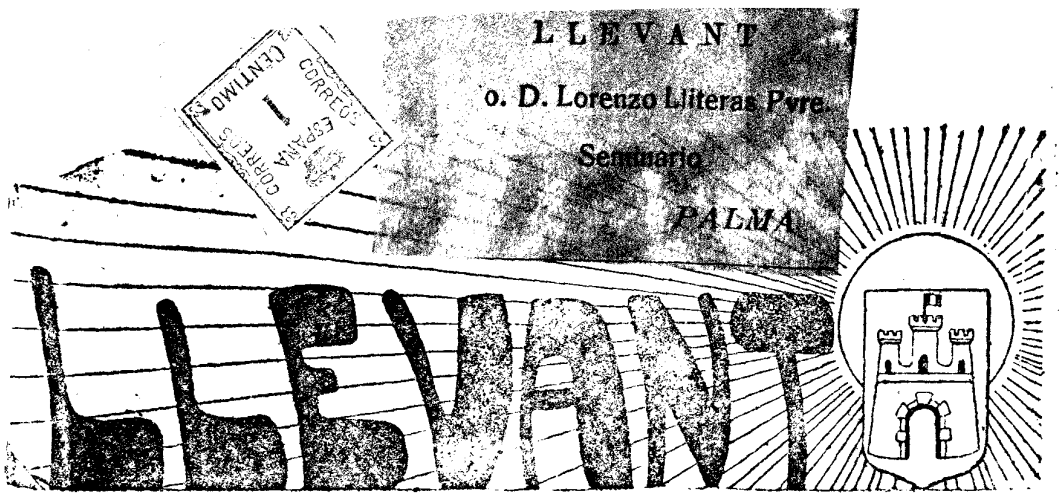

PREUS

Artá Un trimestre	0'75
A fora any	4'00
Al Extranjer id.	6'00

Número solt
0'15 cts.

QUINZENARI CATOLIC MALLORQUI

Artá 31 Octubre de 1921

PER DEU I PER MALLORCA

Redacció i Administració
Quatre Cantóns, 3

PRO CULTURA

Es d'oportunitat insistir avui sobre aquest tema del qual nos hem ocupats algunes vegades, p'el motiu d'haver publicat el Rt. Sr. Rector D. Juan Rubí unes circulars exposant els medis i fins d'un gran projecte que ha concebut, d'un Centre educatíu artanenc, i sol·licitant per dur-lo a cap l'ajuda dels qui «per la seua posició e influencia, puguin cooperar d'una manera decisiva a tant laudable Obra».

Avui per vui, no anem a parlar dels medis amb que la nostra autoritat esglesiástica conta per dur a cap son projecte, sino únicament a fer fixar l'atenció del públic artanenc qui se preocupa de la cultura, amb que els fins que se proposa tendeixen tots a escampar la bona llavor de la educació e instrucció entre la nostra joventut.

La creació d'un nou centre de primeres lletres i una escola de 2.ª ensenyansa per cursar part o tot el Batxiller; una biblioteca popular; un Segretariat Social per emigrants i pels soldats i estudiants que siguin fora d'Artá i seccions de Música i Declamació del profit pel jovent.

Aquests son en extracte, els fins qu'enumera, però cal fixar-se en la transcendència de alguns d'ells. El tercer, quart i quint fins venen a esser els que en diferents ocasions hem apuntats

en aquestes columnes com de immediata necessitat. Precisament en el darrer article que dedicarem al asunto de la fundació d'un Ateneu o entitat de cultura parlavem de la conveniencia de que anás unit el centre a una entitat que li donás ombra i calor i al mateix temps no la deixás convertir en salonet de tertulians com sol socceir en moltes societats culturals. Vat-aquí, idò, una bona ocasió per unificar l'acció del Ateneu amb el Centre educatíu ja que tan idèntics son els seus fins i es molt regular que sia en benefici d'uns i altres.

L'escola de 2.ª ensenyansa es tant transcendental per la vida i progrés d'Artá que si s'hi fixaven un poc els interessats, i en aquest cas heu som tots, just això bastaria per apoyar amb totes les forces aquest hermos projecte. An els rics les beneficia moltíssim perque les estuyía molt de gast, però an els pobres, les dona facilidats, que d'altra manera no tendríen, per poder aprofitar els talents naturals de tants de nins que per no dispondre de medis, queden amagats o atrofiats.

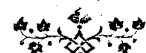
L'excusa de que tenim ja avui escoles de 1.ª ensenyansa suficients, creim que no será prou perque ningú fassi oposició an el projecte. Es ver que l'assistència a les escoles públiques i privades es llastimosament escasíssima; però l'obertura d'una nova, i la graduació de les nacionals

que du en projecte el batle actual pot donar lloc o bé a una reacció espontánea de part del poble, o be a poder la autoritat civil fer complir amb tot rigor la llei d'ensenyansa obligatoria, ja que avui es imposible per no dispondre de locals suficients.

No faltarán els eterns criticaires que sempre parlen de la necessitat de fer i combaten després tot quant se fa; no faltarán tampoc els qui veuen ben clarament la transcendència i necessitat de tal obra, però que, tot poguent, cercarán mil emperóns per no haver-hi de contribuir; com tampoc faltarán els qui davant l'autor del projecte en ferán l'apología i adarrera el criticarán amb tot rigor. Es de creure, però, donades l'activitat i l'esperit d'empresa del Sr. Rector, que sapiguent tot això per endavant, no se desanimará, antes el contrari, de cada día més animós i amb més coratge treballará per dotar a la nostra vila d'aquest «Centre» de vida espiritual, que fa tants d'anys suspiram.

A. F.

Aquest periódic está subjecte a censura esglesiástica.

Sobre el Ferrocarril

ADHESIO AL FESTIVAL

Els fills de la nostra vila que son a cercar fortuna a terres llunyanes, segurament sentiren bategar son cor al uníson amb els dels qui mos trobaren aquí quant l'inauguració del Ferrocarril, i tots, ben segur haurien deixat uns dies els seus quefers, negocis i riqueses, si possible les hagués estat, per poder estar entre nòltros en els dies de festa que an aquell acte dedicarem.

Reflexa l'estat d'ànim dels que viuen per Amèrica aqueix escrit que acabam de rebre del bon patriota en Gabriel Ginard (a) Corona que se troba a la República Dominicana. Diu així:

«Con gran placer he recibido hoy 29 de Agosto un paquete de periódicos mandados por mi familia y entre ellos el n.º extraordinario de LLEVANT de fecha 16 Junio 1921 dedicado a conmemorar el fausto suceso de la inauguración del ferrocarril. Con gran placer lei el parecer de todos mis respetados y queridos amigos los cuales en sus bien concebidos escritos reflejan los mismos sentimientos que hoy me invaden en estas tierras tan lejanas y olvidadas y desde aquí expreso mi agradecimiento a todos los que se han prestado, cada uno con lo que puede, a realzar el nombre del pueblo donde nací sintiendo no haber podido también aportar mi grano de arena para ayudar a agradecer tan gran mejora al que todos los artanenses con orgullo podemos llamar nuestro padre: D. Rafael Blanes Tolosa.

«Me he fijado especialmente en el escrito de D. Juan Sancho, en el que explica los medios de comunicación que existían entre Artá y Palma en tiempo de nuestros abuelos, de lo cual he podido hacerme cargo muy bien porque aquí vivo como en el tiempo aquél. En esta República las comunicaciones se efectúan por malos senderos y tienen que transportarse todos los productos a lomo de bestia. Únicamente dentro el pueblo se ve circular algún automóvil y algunas carretas para el tránsito del mue-

lle, las cuales más aun me hacen recordar las de aquellos tiempos que felizmente pasaron ya para Artá. Por esto, por estar metido entre gente que aun no comprende lo que es adelante ni comodidades me hago cargo mejor de lo que significa para Artá ese gran paso hacia el progreso.

«Lástima que los españoles, en su fiebre emigratoria, no hayan puesto sus ojos en esta rica República para explotar con la agricultura sus inmensos terrenos vírgenes que actualmente se encuentran como los descubriría Colón. Y lástima que el Gobierno no se preocupe de poner alguna línea de vapores directa a España, país que aquí, se aprecia tanto, que muchos indígenas se creen aún españoles y hablar de España es para ellos como hablar de su Patria, extrañando mucho que ella los tenga tan olvidados.

«Dios quiera que un día pueda también participar de las comodidades de que participáis todos los que vivís en esa nuestra amada villa, debido al trabajo y a los desvelos de los que con razón habéis proclamado *Hijos Ilustres*.

GABRIEL GINART,

oo

La festa patriòtica

No hem quedat darrera tothom tampoc en aquestes manifestacions o més be, explosions de patriotisme que en la gran majoria de pobles de Mallorca s'han produïdes. També la nostra vila s'ha sumada al moviment general i amb el pensament fixat en els nostros soldats que exposen la seua vida en els camps de batalla, ha volgut contribuir en qualca cosa a aixugar les llàgrimes de les mares i les viudes, a encoberir als infantons que quedin orfes, a ajudar als desvolguts soldats que quedin afortunats.

Per iniciativa particular se destinà ja lo que se recaudà en les sessions de Cine els dies 17 i 18 de Setembre, a reunir fonsos per aquell fi. Per cert que n'el penúltim n.º de LLEVANT al donar compte de lo recaudat diguerem «unes noranta pesetes», perquè no se mos havia dit sino l'entrada aproximada del disapte, però com la del diumenge

també se destinava al expressat fi, la recaudació fou de 127'55 pts.

Aquella cantitat fou entregada al batle accidental D. Juan Casellas el qual l'ajuntà a les que se recaudaren posteriorment.

El diumenge dia 16 previ anunci amb crida per tota la vila i en la trona de la Parroquia se celebrà la «Festa patriòtica» amb el actes si-guents:

Comunió

A les 7 i mitja del dematí repicaren les campanes i a l'Esglesia Parroquial se celebrà una solemne Misa de Comunió General en la que hi prengué part moltíssima gent presidida per l'Ajuntament i Consells de la Caixa Rural i Sindicat Agrícola. Durant la missa pujà a la trona el Rt. D. Juan Rubí Rector desde la qual donà les gracies per l'assistencia, demanà oferissen la Comunió per les víctimes de la guerra i digué que lo que se recaudás en totes les captes per dins l'Esglesia en aquell dia, se destinaria a mitigar el dolor dels ferits mallorquins i ses families.

Respons i Salve

Després de la Misa de Comunió, se dirigí el clero parroquial al mig de l'esglesia aont s'hi havia aixecat un túmul cubert amb una creu blanca i dues banderes espanyoles, voltat de 16 banquetes amb altres tantx atxes enceses i allà s'hi cantà un respons. Desde l'iglesia immediatament pujaren les autoritats, clero i poble al Oratori de Sant Salvador aont se cantà una Salve a la Verge perque sigui la defensora del nostros soldats en la lluita amb els moros

Capta pública

A les 10 del matí les autoritats comensaren la capta per la vila. Les precedien dues carrosses; una engalanada amb murta, paumes i voltada de roba de's colors de la bandera espanyola en la qual anaven uns joves vestits de soldat, uns simulant grotescament ferits embanats i altres tocant instruments de corda i buf. Creim que hauria estat de molt més bon efecte suprimir aquest espectacle macabre, com també el del soldat embenat que anava a la carrossa que seguia darrera aquella. Aqueixa, artísticament adornada amb banderes nacionals i l'escut de Mallorca penjat a darrera conduïa a set senyorettes vestides amb l'habit de la Creu Rotja formant un conjunt molt graciós.

La Comitiva recorregué mig poble i al decapvespre a les tres toiná organitzar-se trescant l'altre mig,

amb la diferencia d'així com al matí captaven les autoritats, al decapvespre tengueren la felicitat pensada de que fossin les Dames de la Creu Roja les qui demanassen la llimona. Aquestes senyoretas que se prestaren a sollicitar la caritat pública pels soldats de Melilla foren: Sta. Catalina Rubí, Sta. Maria Sancho, Sta. Bárbara Servera, Srta. Antonia Servera, Srta. Catalina Melis, Sta. Magdalena Sard i Sta. Margalida Carrió; mereixent totes la més efusiva felicitació perque sapigueren complir bé amb la seva finalitat, acossant a tot el que trobaven, i posant-li la canestreta al davant l'obligaven a posar-hi alguna cosa.

La funció teatral

També anava destinat a engrossar la subscripció a favor dels soldats, lo que se recaudàs en la funció que la Companyia Vaquer-Beneyto va donar en el Principal. Per poder prescindir de varies dones i treure més net de la funció, enlloc de donar una obra dramàtica grossa com la Companyia volia, se'ls obligà a posar en programa quatre pessetes d'un acte cada una. Les pessetes escullides foren: «El Placer de la Venganza»; «El Payaso»: «Aquí, León» i «Que calor con tanto viento».

El fi an a que se destinava l'entrada neta dugué molta gent a la funció. El teatre estava ple. Els germans Vaquer heu feren molt bé demostrant que no sols serveixen pel género dramàtic sino també p'el còmic.

Però, es precis fer constar, que hauria estat molt convenient que la Comissió revisàs, les pessetes escullides, abans de donar les perque algunes d'elles ofendien la decència de les persones, de recta consciencia. Novament recomanam als germans Vaquer que s'esmirin en escullir les pessetes entre les millors.

El teatre espanyol ha tengut i te encararà autors boníssims, les obres dels quals han obtingut èxits esclatants en els millors teatres de les Ciutats espanyoles. ¿Perqué no mos donen a conèixer aquestes obres amb les quals ells trionfaríen en tota la retxa?

Cantidats replegadas

Entre tots els actes que han tengut lloc en el dia de la festa patriòtica s'ha reunida la quantitat neta de 1274'46 pessetes. El detall de la recaudació es:

	Ptas.
De les captas dins l'iglesia.	172'00
De la cauta pública.	573'11
Liquit del teatre.	251'80

Donatiu del Ajuntament.	150'00
De les funcions de Cine.	127'55
	=====
Total.	1274'46

5000 pts. de premis

per Mestres

Se nos suplica qu'insertem la siquent noticia:

El Consell d'Administració de la Caixa Postal d'Estalvis ha instituit vint premis de 250 pts cada un pels 20 Mestres d'escola, Directors de Col·legis o altres Centres d'ensenyansa i assils que més hagin fomentada la virtut de l'estalvi entre sos alumnes. An aquest fi haurán de manifestar a l'Administració General de la Caixa dita, desde el primer al 15 de Janer próxim el número de alumnes o assilats que tenguin a son càrreg i el de les cartilles de estalvi que aquests hagin obertes durant el present any en la Caixa Postal.

Felicitam al Consell d'Administració per ses iniciatives que han de contribuir a propagar l'estalvi escolar.

Efectes del temporal

Els periòdics de Palma en aquests dies han duita la noticia d'alguns naufragis ocorreguts dins les aigües de la demarcació de Balears. Mes noitros deverm consignar la de dues barques que han perillat a les costes de la nostra Comarca. La balandra «Soledad» procedent de Tarragona i Barcelona que al ser devant Alcudia el temporal li rompé el palo mestre i a mercé del vent i les onades anà a parar devant «Cala Mates» de la Colonia. Allà els tripulants que duia anclaren i sortiren a terra amb un bot, creguent deixar-la segura però prest rompé i anà a estrellarse a la Cova de la mateixa Cala. Duia ferro, llenya, faves, oli i altres mercancies. Alguna cosa s'en pot salvar, però poca.

També a dins «Cala Gat» de Capdepera hi estava anclada la barca de l'Amo Antoni Vaquer (a) de S'Heretat amb càrrega de farina i sucre. El temporal la rebaté a penyes i quedá, segons noticies feta malbé.

Això son les primeres noticies qu'hem tengudes, qu'ampliarem an el próxim n.º si es possible.

CRONICA

DEL TEMPS.—Mqs queixavem en cròniques passades de la sequedat per-

sistent, de la prolongació de l'estiu, però de cop hem entrat en el temps tardor. El diumenge dia 23 al matí feia un sol qui cremava, i al capvespre plogué a estones. El diluns brusquetjà tot el dia i al horabaixa comensá una festa ventada de tramontana que ha durat tres dies. El dimars ademés de persistí la ventada, plogué amb persistencia ivernal, i així seguí dia i nit fins el dijous a vespre. Ara novament el sol mostra sos raigs vius i picants.

AGRICULTURA.—Els pagesos estaven ja concirosos per la necessitat d'aigo, però així mateix sembraven civades i ordís i llauraven per quant plogués. Ves si l'aprofitarán be a la bona savó actual!

ESTAT SANITARI.—Gracies a Deu va pasant ja l'epidemia de tifoideas i gástriques. Casi ja no hi ha nous atacats, però colcún está encara fent illit.

MORT REPENTINA.—Dia 20 l'espasa del ex-batlle mestre Esteva Singunyol, estava al horabaixa fent llatra dins casseua quant assuxí tombá el coll i caigué de llarg en terra. Tocaren s'«Extrema-Unció», però era ja ben morta d'una embolia pulmonar, Deu l'haja acullida a la Gloria i doni a sa familia el consol necessari per soportar tal perdua.

TRASTORN.—Sa qui fou sa dona d'an Biel xenga fa temps qu'está amb so cap trastornat, de tal manera que s'altra dia la trobaran que ja havia penjada una corda a una escala de peu per penjar-s'hi. els vehinats arribaren a temps de capturar-la. El medge recomana a sa familia que la duguessin an el Manicomí per por d'un trastorn.

DESPEDIDA.—Dia 19 se despedí de noitros per anarsen a Cartagena aont está destinat el Tinent Coronell d'Estat Major D. Valentí Massanet.

CLAVEGUERA PUBLICA.—En el carrer de Monserrat Blanés s'ha seguit el bras general de la claveguera pública per aigos brutes.

ESCOLES NOCTURNES.—En les escoles públiques d'aqueixa vila el dia 15 d'Octubre s'obriren les matrícules per tots els adultes que vulguin assistir-hi. Cumplint les disposicions vigents recordades ara mateix per l'Inspector Provincial no s'admetrà de cap manera cap menor de 13 anys i si els inscrits son molts se pendrán sols els més adelantats.

OFICINA D'EMBARC

Qualsevol que vulgui embarcarse per l'estranger se dirigisca an

ANTONI GILI

(a) Comuna. - **PONTARRÓ, 36 - ARTA** - (Balears Mallorca) i ell les arretglará la documentació.

SERVICIO DE CARRUAJES DE BARTOLOMÉ FLAQUER

(A) MANGOL

A todas las llegadas del Ferrocarril hay coche que parte directo para Cadepera y Calarratjada y de estos puntos sale otro para todas las salidas de tren.

Hay también coches disponibles para las Cuevas y viajes extraordinarios.

AGENCIA DE TRANSPORTES

Se sirven encargos para Palma y Estaciones intermedias.

PLASETA DEL MARCHANDO.

GRANDES ALMACENES

San José

DE

Vda. Ignacio Figuerola

HOY, COMO NADIE

detalla en precios, esta casa, todas las

GRANDES NOVEDADES

Únicos almacenes que tienen en grandes existencias

**TODO LO QUE SE REQUIERE PARA
VESTIR Y CALZAR**

y que venden más barato que nadie

Teléfono 217

Precio fijo

ESTA CASA NO TIENE SUCURSALES

La Fonda Randa, de Esteva

Carré de Palma, 48 — ARTA

S'ES OBERTA FA POC. TOT ES NOU
ILLAMPANT. SERVICI ESMERADISSIM

Prontitut

SEGUREDAT I ECONOMIA

DISPONIBLE

Ensaïmades i panets

En llòc se torben millós que a la

PANADERIA Victoria

ES FORN NOU

D'EN

Miquel Roca Castell

A sa botiga hei trobareu sempre pans, panets,
galletes, bescuits, rollets, i tota casta de pasticeria

TAMBE SE SERVEIX A DOMICILI

Netedat, prontitut i economia

DESPAIG Carrer de Palma 3 bis. ARTA

¡¡UEP!!

A més bon preu que ningú compra carros
carretons en qualsevol estat estiguen mestre

Gabriel Carrió

(a) FUYA DES **QUATRE CANTONS**

Gran establiment d'en **Miquel Garau** Centro, 3-Artá

Sempre, Sempre, derrerés novedats en MERCERIA ● Extens surtit de PERFUMERIA

COLMADO

AMB CONSERVES DE TOTA CASTA

Representant dels licors de la casa MORENO amb el seu acreditat

Anís Miramar

Máquinas de cusi SINGER al contat i a pagues

No deixen de visitar-lo amb la seguredat de que quedaren amb ganes de tornar-hi